Nr. 19 1938 m. rugsėjo 9 d. I metai.

VARPELIS

„AIDO“ PRIEDAS VAIKAMS

MYLIU

Myliu aš tėvynę,
Tą brangią šalelę,
Gimtinį kaimelį,
Šiaudų pastogėlę.

Myliu motinėlę,
Kuri užaugino,
Myliu tą žemelę,
Kuri mus maitina.

Myliu vyturėlį,
Kurs padangėj gieda,
Kai pavasarėlį
Skleidžias pirmas žiedas.

Myliu aš Dievulį
Ir dangaus grožybes...
Myliu vakarėlį,
Kai žvaigždės sužiba.

R. Guobys.

Žaliasis tiltas

Kartą Jonelio tėvelis išsirengė pasivaikščioti ir pasiėmė jį su savimi. Nuėjo prie Neries upės ir pasuko prie Žaliojo tilto. Tokio tilto Jonelis nebuvo dar matęs: visas iš geležies, žaliai nudažytas, platus ir ilgas. Jonelis matė, kaip tiltu važiavo ir ėjo ten ir atgal daugybė žmonių. Jonelis pakalbino tėvelį pereiti tiltu kiton Neries pusėn. Tėvelis sutiko.

Ėjo jiedu dešine tilto puse, kartu su visais žmonėmis. Kita tilto puse ėjo žmonės priešinga kryptimi. Tilto viduriu važiavo vežimai ir automobiliai ir taip pat laikėsi dešiniosios pusės.

— Žiūrėk, Joneli, kaip tvarkingai žmonės eina ir važiuoja tiltu. Jei jie nesilaikytų dešiniosios pusės, kiltų suirutė, vienas su kitu susidurtų, vienas kitam trukdytų

— O tai aš jau ir seniau žinojau,—pasigyrė Jonelis. Taip reikia elgtis miesto gatvėse ir visuose keliuose.

— Gerai sakai, sūnau,—pagyrė tėvelis,—ir visuomet tokios tvarkos ir pats laikykis.

Pasibaigė tiltas. Jo gale stovėjo policininkas ir tvarkė judėjimą.

Kai išėjo iš tilto, tėvelis pradėjo pasakoti:

— Šioje vietoje tiltas pastatytas labai labai senai. Per šį tiltą reikėjo važiuoti į vakarus, į Lietuvos gilumą, tad buvo dabojama, kad tiltas būtų tvarkoje.

— Per šį tiltą, tur būt, veržėsi ir mūsų priešai, — pastebėjo Jonelis.

— Ir ne kartą,—atsakė tėvelis. — Per jį ėjo kryžiuočiai, rusai, švedai, prancūzai, — ir visi nešė miestui pragaištį. Už tai prie pat tilto, šiame kalnelyje, stovėjo pilaitė, kuri gynė perėjimą per tiltą. Dabar šiame kalnelyje įtaisyta koplytėlė, o joje yra nešančio kryžių Kristaus figūra. Ta figūra pastatyta tais metais, kai Vilniuje šiautė didelis maras. Mūsų tėvai, statydami ją, tikėjo, kad būsią apsaugoti nuo šios baisios ligos. Ir tikrai, po to maras daugiau nesikartojo.

Petras Vileišis su žmona.

Jonelis dar kartą atsigrįžo į tiltą ir gėrėjosi juo.

— O ar žinai, kas šį tiltą pastatė? — paklausė Jonelis tėvelio.

— Žinau ir tau pasakysiu, — atsakė tėvelis. — Jį statė lietuvis inžinierius Petras Vileišis. Petras Vileišis buvo didelis mūsų veikėjas, pirmojo dienraščio įsteigėjas ir šiaip daug pasidarbavęs mūsų tautos gerovei. Už tai jį visa mūsų tauta gerbia ir jo vardą stato greta mūsų patriarko daktaro Jono Basanavičiaus vardo.

— Kaip matau, Vilniuje kiekvienas kampelis primena labai daug įvairiausių nuotykių iš mūsų praeities, — pastebėjo Jonelis ir giliai atsiduso.

Čigonas bitininkas

Prie kelio stovėjo didelis medis. Tame medyje buvo apsigyvenęs širšių spiečius.

Kartą pro tą medį ėjo čigonas. Pamatęs belakstančias apie medį širšes, jis pagalvojo:

— A, tai čia bitės. Mano tėvas buvo bitininkas ir aš būsiu bitininkas.

Ir ėmė lipti medin. Prilipęs prie kiaurinės, jis pajudino korius. Pasipylė daugybė širšių ir apipuolė bitininką. Čigonas supyko, pasipurtė ir sako:

— A, tai velnio bitės, velnio ir medus.

O širšės vis gelia ir gelia. Neišlaikė čigonas širšių gilimo ir pasileido per šakas. Šakos tik tra-tra-triokšt, čigonas ru-ru-rust į žemę ir guli pusgyvis.

Jono dviratis

— Ei, iš kelio bėk, Onyte! —
Šaukia Jonas pusbalsiu
Ir važiuoja, tartum vėjas,
Savo darbo dviračiu.

Jojo dviratis neblogas:
Skrenda, bėga nuolatos,
Rėmai medžio, ašys vinio,
Ratai verpstės motinos.

Taip Jonukui bevažiuojant,
Ratas akmenį užkliuvo.
Na, tai, mieli, spręskit patys,
Kaip mūs Jonui tuomet buvo!

M. Pumputis.

Tikrasis sūnus

Viename mieste gyveno turtingas pirklys. Jis turėjo vieną sūnų, kurį jis buvo išsiuntęs su reikalais į tolimus kraštus. Tas pirklys netikėtai mirė, kai jo sūnus dar nesirengė grįžti namo.

Palaidojo pirklį. Visi laukė jo sūnaus pargrįžtant. Ir štai vieną dieną ateina trys jaunikaičiai: sakosi esą mirusio pirklio sūnūs ir kiekvienas jų reikalauja tėvo palikimo. Kadangi tikrasis pirklio sūnus buvo seniai išvykęs iš namų, tai niekas jo nepažino ir niekas negalėjo pasakyti, kuris iš šių jaunikaičių esąs pirklio įpėdinis. Byla pateko teisman.

Teisėjas ilgai galvojo, kaip galima būtų pažinti tikrąjį pirklio sūnų. Pagaliau, jis liepė atnešti mirusiojo atvaizdą, paišeliu padarė krūtinėje ženklą ir tarė:

— Kas jūsų pataikys strėle į parašytąjį ženklą, tas gaus palikimą.

Paėmė lanką pirmasis jaunikaitis, prisidėjo strėlę prie akies ir paleido. Strėlė įsmigo šiek tiek žemiau ženklo.

Antrasis jaunikaitis pataikė kiek aukščiau.

Pagaliau, atėjo eilė šauti trečiajam. Ir jis paėmė lanką, pradėjo taikyti, bet staiga pabalo, sudrebėjo, metė lanką ir strėles ir gailiai apsiverkė.

— Ne, — tarė jis pro ašaras: — aš nepakelsiu rankos nė prieš mano tėvo atvaizdą. Geriau neduokite man jo palikimo.

— Dabar man aišku, kad tu esi mirusiojo pirklio sūnus, — tarė teisėjas. — Tiedu, kurie šaudė į atvaizdą, nėra mirusiojo vaikai. Sūnus nepanorės sužeisti tėvo širdies nė atvaizde.

Arklys ir kareivis

Turkų kare vieną arabą sunkiai sužeidė. Jis nugriuvo nuo arklio, o kojos įsipainiojo kilpose. Arklys prigulė, ir raitelio kojos iškrito iš kilpų. Tada arklys dantimis sučiupo savo šeimininką už rūbų ir su juo paršvilpė į gimtąjį kaimą. Čia sužeistajam sutvarstė žaizdas. Jis jau pradėjo sveikti, kai sužinojo labai liūdną žinią: jo arklys staiga apsirgo ir išdvėsė. Arabo sielvartas toks buvo didelis, kad jo žaizdos vėl prakiuro. Po kelių dienų numirė ir arabas.

Švenčionių parap. vaikučiai po pirmos Komunijos. Jų tarpe kun. dekanas Dubietis ir kun. Verikas.

Varnėnas

Prisijaukino senas medžiotojas Motiejus varnėną ir pramokė jį kalbėti. Pareis, būdavo, senis namo ir šaukia:

— Varnėnuk, kurt tu?

O varnėnas tuojau atsiliepia:

— Aš čia, seneli!

Varnėnas labai patikęs Juozeliui, kaimyno berniukui. Jis dažnai atbėgdavęs pas senelį varnėno pasižiūrėti.

Kartą Juozelis atbėgo pas senelį, žiūri — senelio nebėra namie. Jis pagavo varnėną, įsidėjo kišeniun ir rengėsi bėgti namo. Tuo metu Motiejus įėjo pirkelėn ir tuojau paklausė:

— Varnėnuk, kur tu?

— Aš čia, seneli! — suriko varnėnas Juozelio kišeniuje.

Juozeliui koktu pasidarė. Jis išleido varnėną ir spruko namo.

Nuo to laiko jis jau nebesilankė pas senelį: labai gėdinosi.

ŠIRDELĖ

(Pasaka)

Gyveno karalius, kuris turėjo sūnelį, vardu Kūnutį, ir dukrelę, vardu Širdelę. Širdelė buvo labai graži ir gera karalaitė. Maloniausias jos darbas buvo globoti ir šelpti vargšus ir naslaičius. Užtat visi ją labai mylėjo: karalius, ponai ir visi žmonės. Visi tik didžiavosi ir kalbėjo apie savo mylimiausią karalaitę Širdelę.

Ir buvo gera Širdelei tarp savųjų, tarp mylimųjų. Džiaugėsi ir Kūnaitis savo sesutės laime.

Bet nelaimė. Karalius vedė piktą raganą, kuri pasirodė ne tik pikta, bet ir baisiai klastinga.

Visi žmonės nustebo ir nuliūdo dėl savo mylimiausios Širdelės, bijodami, kad piktoji pamotė jos nenuskriaustų. O Širdelė labai meiliai sutiko savo pamotę ir džiaugėsi turėsianti savo draugę ir globėją. Jai dargi galvon neatėjo, kad už gera blogu kuomet nors būtų užmokama.

Tačiau skaudžiai apsiriko. Ragana, nors rodė Širdelei linksmą veidą ir elgėsi su ja maloniai, bet buvo tvirtai pasiryžusi pirmiausia Širdelę, o paskiau Kūnutį pražudyti arba savo tarnais padaryti. Visi dvariškiai dažnai įspėdavo karalių, kad ragana gali karalaitę nuskriausti, kad nereikia Širdelės laikyti raganos globoje.

Labiausiai rūpinosi Širdelės likimu karaliaus brolis Tautmyla. Karalius prižadėdavo savo brolio ir dvariškių patarimų paklausyti, bet, būdamas minkštabūdis, lengvai duodavosi pamotės ir jos giminių prikalbamas.

Tačiau, kol buvo gyvas Tautmyla, pamotė nedrįso nieko bloga daryti Širdelei.

Bet nelaimė, Tautmyla, raganos klastingumu ir karaliaus niekšiškumu kankinamas, sunkiai apsirgo ir staiga mirė. Mirdamas prašė brolio neužmiršti Širdelės ir atskirti ją nuo raganos.

Karalius prisiekė brolio prašymą išpildyti. Bet, deja, tos priesaikos neišpildė. Kasdien pasijusdavo didesnės raganos giminių įtakoj, visai nesirūpindamas savo dukrele. Galop ir pats karalius pasimirė. Visa valstybė, visi turtai ir Širdelė atsidūrė pamotės malonėje.

Prasidėjo sunkios Širdelei dienos. Pamotė kiekviename žingsnyje skriaudavo ją, išjuokdavo, blogiausius drabužius jai liepdavo dėvėti, savo dukterims tarnauti. Matė tai dvariškiai, girdėjo visi žmonės. Vieni liūdėjo, prieš raganą murmėjo, kiti, jos papirkti, tylėjo, dar kiti bijojo. Bet labiausiai liūdėjo Širdelės brolis Kūnutis. Liūdėjo dėl Širdelės ir dėl savo ateities.

Kartą, savo mylimiausios auklės lydima, išėjo Širdelė į girią pasivaikščioti. Ilgai ji ten žaidė ir džiaugėsi paukščiais ir žiedeliais.

Bežaizdama, bebėgiodama pamatė gražią baltai raudoną obuolį. Norėjo jį nutverti, bet obuolys ėmė ritėti, karalaitė ėmė vytis, bet obuolys vis toliau ritėjo. Obuolys ritėjo taip greitai, kad auklė nebepajėgė kartu bėgti, pasiliko ir pametė karalaitę iš akių. Kuomet Širdelė nubėgo labai toli, į pat gilumą, staiga iš tankumyno iššoko ragana (nes tai raganos buvo obuolys) ir su šluota sulaikė obuolį. Tuomet karalaitė paėmė obuolį, paragavo ir pavirto lėle. Ragana stvėrė lėlę, nusinešė pas savo gimines ir atidavė ją savo vaikams žaisti. Nuo to laiko karalaitė liko

žaisliuku. Raganos dukters mėtydavo ją, tampydavo, pajuokdavo per dienų dienas, o naktį pamesdavo ją po lova.

Kentėjo Širdelė ir laukė išgelbėjimo. Ne kartą apsiverkdavo graudžiomis ašarėlėmis. Ragana ir jos dukterys buvo labai patenkintos pasiekusios savo tikslą. Tačiau visi ponai ir žmonės, kurie atsimindavo savo mylimąją karalaitę Širdelę, labai liūdėjo jos netekę. Bet labiausiai liūdėjo Širdelės brolelis Kūnutis. Jis tik vienas suprato, kad jo seselę pamotė užkerėjo, į lėlę pavertė. Ne kartą matė, kaip lėlė-Širdelė, pamotės vaikų tampoma, ašarotomis akutėmis į jį žiūrėdavo ir maldaudavo. Kūnutis tik kumšteles suspausdavo, bet nieko padaryti negalėjo — neturėjo jėgų atimti ir nežinojo, kaip ją atkerėti.

Kartą Kūnutis maudėsi upėje. Išsimaudęs atsisėdo ant kranto ir gailiai atsiduso:

— Sunku man, Kūneliui, be Širdelės gyventi.

Išgirdo geroji upės laumė, išsinėrė ji iš upės ir tarė:

— Sveikas, taurusis karalaiti!

— Kas tu? — paklausė išsigandęs karalaitis.

— Esu geroji upių laumė Neris. Atėjau pasakyti, kaip Širdelę išgelbėti. Sunkus tai darbas, nes žiaurūs tavo pamotės burtai. Yra tik vienas kelias jai vaduoti. Rink drąsuolius, kaip tu esi, daryk narsius karių pulkus, greit proga ateis, kuomet galėsi lėlę - Širdelę išvaduoti. Tik, žiūrėk, niekuomet ragana nepasitikėk. Išvadavęs savo krauju ją nuplauk, o dešimtą dieną ji burtus pames.

Tai pasakius, geroji laumė pasinėrė vėl vandenin.

Susimąstė vargšas Kūnutis: ragana žiauri, galinga ir turtinga, o jis vienas...

— Nepajėgsiu... — išsiveržė iš jo suvargintos krūtinės. Tačiau prisiminęs savo pasiryžimą ir laumės pranašavimą, vėl pasižadėjo rankų nenuleisti.

O pamotė, paveldėjusi didžius turtus ir plačią šalį, šeimininkavo, viską eikvojo, širšo, siautė. Sumanė dargi Kūnutį pražudyti, kad nebūtų nė vieno teisėto šalies paveldėtojo po jos mirties. Tačiau Kūnutis nesidavė jokiais būdais viliojamas.

Laikas bėgo. Kūnutis kentė: gaila Širdelės, gaila koneveikiamos gimtosios šalies.

Pagaliau, pajuto raganos priešas, piktas raganius, kad pamotės valstybė nusilpnėjo, užpuolė ją ir pavergė. Prasidėjo kita vergovė Kūneliui ir dargi pačiai raganai.

Apsigalvojo pamotė, nuėjo pas Kūnutį ir sako:

— Žinai, gražusis karalaiti, mano mielusis sūneli, tu turi savo draugų, aš savo. Susijunkime ir bendromis jėgomis priešą iš savo šalies išvykime.

— Neisiu, — atsakė karalaitis, — tau, piktajai raganai, padėti, bet tuoj tave kardu nudobsiu už Širdelę, kurią tu užkerėjai.

Nusigando pamotė, puolė ant kelių ir ėmė maldauti:

— Nežudyk, pasigailėk, mielasai, kam tau mane žudyti, aš pati ją tau atiduosiu.

Kūnutis pamanė, pamanė ir dovanojo.

Ragana savo pažadėjimą ištesėjo ir Širdelę atidavė. Neapsakomai nudžiugo Kūnutis atgavęs seselę-lėlę. Nudžiugo ir pati Širdelė. Žiūrėjo į savo brolelį—gelbėtoją, ir džiaugsmo ašarėlės per skruostelius jai riedėjo. Tik kalbėti negalėjo.

Prisiminęs laumės patarimą, ryžosi tuoj Širdelę gaivinti. Stvėrė aštrųjį plieno kardą, smeigė jį pa-

čion savo krūtinėn, iš kurios pasiliejo kraujas, kai iš upės vanduo. Tuo krauju ėmė plauti Širdelę — mažytes rankutes, veidelius, galvelę... po dešimčią kartų, kad tik greičiau išgydžius.

Tuo tarpu pranešė jo draugai, kad piktasis raganius vėl užpuolė raganą ir nori galutinai visą šalį pavergti. Pagailo Kūnučiui raganos, paliko auklėms Širdelę, sėdo ant žirgo ir nujojo su savo draugais į pagalbą pamotei.

Silpni ir išblyškę buvo Kūnučio veidai, o iš pervertos krūtinės kraujas tekėjo. Tačiau nė vienas karys nedrįso paklausti.

Kaip liūtas puolė priešą, kuris neišlaikė ir pabėgo. Kūnutis, išvijęs priešą, nieko nedelsdamas, nusiskubino namo. Tikėjosi tuoj savo Širdelę sveiką pamatysiąs, nes jau buvo devinta diena nuo jos išvadavimo. Tačiau vos suskubo namo sugrįžti, kai įkandin atbėgo jo pasiuntinys ir pranešė, kad ragana su visa kariuomene eina karalaičio suimti ir Širdelę atimti. Karalaitis, lyg stabo ištiktas, ilgai stovėjo ir nenorėjo tikėti, kad pamotė būtų taip padariusi. Ir tik, kai pamatė besiartinančią raganos kariuomenę, liepė rinkti savo draugus—karius ir gintis nuo raganos. Tačiau buvo per vėlu. Karalaičio nors narsi, bet mažutė kariuomenė neišlaikė ir Širdelė vėl atiteko į raganos rankas.

Karalaičio apmaudui nebuvo galo dėl šitokio piktosios klastingumo. Sunkus liūdesys apgulė jo sužeistą, krauju pasruvusią krūtinę. Surinko savo likusią kariuomenę ir pradėjo atkaklią kovą. Tačiau Širdelės nebepajėgė atimti, tik atsiėmė nedidutę savo tėvo dalį, kur ir šiandien tebegyvena. Nors maža, bet graži ir tvarkinga jo šalis, tik neapsakomas liūdesys laiko apgaubęs visą tą kraštą, kuris žūt būt yra pasiryžęs Kūnučio seselę—Širdelę atvaduoti.

K. Tėma.

Atsikėlę anksti rytą, išėjome rugių kirsti.

2)

Muselės užrašai

Birželio 30 d. Šiandien tik tik nepražuvau: mano gyvybė ant plauko jau kabėjo. Draugės prikalbėjo mane nulėkti į virtuvę. Tenai esą visko pilna, gali gardžiai paėsti, ir šiaip įdomu. O aš dar niekad virtuvėje nebuvau buvusi — tai kaip čia nesusigundysi! Išsiruošėme. Teko išskristi pro langą ir aplėkti kuone aplink visą namą — kelias, kaip man, jau netrumpas.

Šit mes jau virtuvėje! Kambarys, kaip kambarys, — tiktai karšta nežmoniškai. Kairėje stovi tokia geležinė dėžė, o joje pleška ugnis. Sako, kad tai esanti plyta. Nagi, sakau, reikia apžiūrėti iš arčiau, kas čia per daiktas, nors kitos musės mane ir atkalbinėjo, — nelįsk, girdi, kur nereikia.

Prilėkiau, atsitūpiau ant karnizo, veiziu. Stovi dangteliais uždangstyti puodai, juose kažkas kunkuliuoja, ūžia. Priėjo virėja, atidengė vieną puodą, ir iš jo toks gardus kvapas pasklido, jog aš nebeiškentusi prislinkau arčiau. Staiga pūptelėjo į mane glėbis karštų garų... Laimė, kad dar nuo puodo krašto spėjau pašokti. Bet tuoj netekau sąmonės. Ar ilgai taip mano pragulėta — nežinau. Bet kai atsikvošėjau, tai pajutau, kad man ir čia, ir čia — visur nuplikyta, vos begalėjau pasikrutinti... Aplinkui nebuvo nė gyvos musės.

Tiesa, iš artimo plyšio kyšojo tarakono ūsai. Klausiausi jo, kas man daryti. Bet jis tinginys tik suniurnėjo kažką sau panosėje ir apsivertė ant kito šono.

Tiktai vakarop — tai palėkdama, tai pašliauždama —prisikrausčiau iki valgomojo. Mano draugės manė, kad jau po manim.

Liepos 30 d. Vasaros kaitros. Nors mus ir būtinai nori išnaikinti, valgomajame musių vis tik gerokai. Ir gyventi šiuo tarpu mums linksmiau. Aplamai, vasarą gyvenimas labai geras!

Aš jau tikra suaugusi musė, ir net voro nebebijau.

Vakar mūsų visas būrys išlėkė į sodą pasilakstyti. Kaip ten gražu! Viskas žydi, bręsta, ant medžių kaba paraudę obuoliukai, kriaušės...

Sodo musės visą laiką suko aplinkui, bet su mumis susikibti neišdrįso — taip mes stiprios atrodėme.

Labai smagu atsitūpti prieš sau lutę ant plono žolės stiebelio ir pamažiukais sūpuotis. Aplink šokinėja žali ožiukai, bitelės zirzuliuoja, skruzdėliukės triūsia. Reikia pripažinti, gražus Dievo pasaulis! Jei tik ne tos paukštytės, kur mus visą laiką medžioja, — malonu būtų gyventi tokiame sode... Bet šiaip — tik tupėk ir dairykis.

Išsišnekėjau su vienu mašaliuku. Pasirodo, tiems mašaliukams dar sunkesnis gyvenimas. Jiems tiesiog pavojinga ir į orą pakilti: tuojau atskrenda kregždė, pagauna ir praryja! Iš tikrųjų, juk tai baisu!

— Ar patikėsi? — skundėsi mašaliukas: — bent truputį norėdamas palakstyti ir pašokinėti, turi laukti prietemos, kol paukščiai aprimsta: Tada tik galime pasikelti visu būriu, ir tai dar reikia dairytis. Bet greit ir visai sutemsta, o jau naktį nebekoks ir šokimas.

Vargšai mažiukai!

Rugpiūčio 20 d. Aiškiai matyt, kad jau eina rudeniop. Jau naktys ilgos, vakarai nuobodūs... Miegame ligi apkvaišdamos, kol kojos nutirpsta ir galvą ima skaudėti. Bet dienomis dar pusė bėdos. Saulė tokia karšta, gera, maloni. O jau sode kas dedasi!.. Vaismedžiai tiesiog stena apsunkę ir atsargiai laiko vaisiais lūžtančias šakas. Dabar

aš mėgstu popietėmis išlėkti oran, atsitūpti ant palangės, tupėti ir gėrėtis sodu...

Vakarais žmonės kambariuose ėmė degioti tokias labai šviesias lempas, nuo kurių paskui akis skauda. Ir kam to reikia? Geriau eitų, kaip kad mes, sulig prietema gulti, o su saule keltųsi. O šiaip tai ir mums tenka prie jų taikintis — laukti, kol sėda vakarieniauti.

Kai kurios mano draugės įsimanė landžioti virtuvėn: tenai pavalgo, o paskui grįžta į valgomąjį ir drimba miegoti... Bet aš nemėgstu tokios netvarkos. Ar negeriau vakarieniauti kaip pridera, prie stalo, kame viskas gražiai paduodama, negu graibstyti virtuvėje kąsnelius kartu su katėmis?

Beje, aš dabar jau suaugusi, tikra senė musė, galvoju apie rimtus dalykus ir nebemėgstu išdykauti. Tegu sau jaunimas linksminasi, o mums laikas jau ir surimtėti. Vakar susipažinau su skruzdėle. Įdomus jų gyvenimas, visą laiką darbas ir darbas... O reikia vis dėlto prisipažinti, jog mes, musės, nieko dora ir neveikiame per visą gyvenimėlį. Gaila, bet taip yra.

Rugsėjo 26 d. Puikus gražus rudenėlis. Po orą draikosi voratinkliai, tartum baltos gijos. Ak, taip, tie voratinkliai, tartum baltos gijos. Ak, taip, tie voratinkliai! Juk mūsų baisusis galvažudys voras, kuris gyveno viršuj spintos, jau pražuvo: jį iššlavė kartu su dulkėmis. Taip jam ir reikia. O ar čia seniai mes pulkais eidavome jo erzinti, kvatodamos pilvus susiėmusios. Ech, vaikyste, vaikyste, kur tu?!

Spalių 10 d. Dienų dienomis smulkus lietus. Valgomojo langai uždangstyti. Sodo medžiai linkčioja šakas ir barsto pageltusius lapus, vaisių seniai jau nebėr.

Liūdna, ilgu ir mums muselėms.

Spalių 30 d. Šit ir pabaiga gyvenimo. Jaučiu, kaip mane visą ima sunkus miegas... Tai prieš žiemą. Mes visos vos pasivelkame, vos prie stalo prišliaužiame pavalgyti, o paskui glaudžiamės viena prie kitos lubose. Kasdien mūsų lieka vis mažiau ir mažiau. Tai viena, tai kita, žiūrėk ir lepteleja kaip kamuoliukas žemėn, o tenai šluota ramiausiai braukia jas kartu su dulkėmis į šiukšlių dėžę. Greit jau ir mano eilė... Sudiev, saulute! Sudiev, karšta vasarėle! Sudiev, linksmasai sodeli!

Po darbelių

Aukso saulelė jau nusirito,
Miega paukšteliai, tyli jų dainos.
Danguj žvaigždelės visos nušvito,
Nemune visos mirga ir mainos.
Snaudžia gėlelės, svyra galvelės,
Ilsisi miego medžiai, žolelės.
Ir tu, broleli, mūs artojėli,
Mik, — tepasilsi tavo rankelės.

K. Tėma.

Grybauti...

Vos saulutė užtekėjo,
Vos rasa nukrito,
Mūs mažų vaikų būrelis
Pagrybaut nuvyko.

Bėga rinkti raudonikių,
Lepšių, baravykų,
Voveruškų, umėdėlių
Ir kitokių grybų.

Pilnus krepšius prisirinkę
Skuba į takutį,
Neša rodyt savo grybus
Kiekvienas motutei.

Vyt. Steponėnas.

Kaip Jurgelis įstojo

— Mama, važiuosiu ir aš ton gimnazijon,—kalbėjo Jurgelis savo motinai.

— Eik tu, vaikeli, kaip tu jon nuvažiuosi. Aš ir pinigų tau keliui neturiu, ir tinkamesnio drabužio aprengti.

— Kad aš taip noriu, taip labai noriu, taip labai noriu!

— Ten ir egzaminai reikės laikyti. Vargu tu juos išlaikysi.

— Mama, aš išlaikysiu. Išlaiko daugelis — kodėl man neišlaikyti. Mama, tik leisk man važiuoti. Aš pats pasieksiu Vilnių. Pats surasiu gimnaziją. Manimi niekam nereiks rūpintis.

— Vaikeli mano baltasai, Vilnius toks didelis miestas, kad tu jame prapulsi.

— Vieni niekai, mama, aš visą Vilnių iš plano jau pažįstu. Rasiu, kur man tiktai reikės.

Ilgai taip spyrėsi vaikas, ilgai spyrėsi ir motina. Jos širdis mokslams buvo užkietėjusi. Prieš kokį dvyliką metų leido taip pat moksluosna vyresnįjį, kuris tuos mokslus baigė, kurį prarijo žiaurių žmonių norai. Todėl ji bijosi ir dėl šito. Jos širdis sūnaus krauju pasruvusi. Gal ir jo tokia, gink Viešpatie laimė laukia. Gal ir jam tos pačios kančios jau seniai paruoštos. O kas tada jai motinai — vienai tokiam plačiam ir dideliam pasauly, pasenusiai, išvargusiai. Bet Jurgelis vis nesiliauna prašęs, rankas ir veidą bučiavęs ir glamonėjęs.

— Važiuok, vaikeli, — pagaliau, ašarodama sutinka motina, — tik besimokydamas galvok viena , kad Vlado laimė tavęs neturi ištikti, kad pirmų pirmiausia turi tu motiną, kuri jau visiškai išvargusi ir pailsusi.

— Gerai, mama, aš viską atsiminsiu, aš apie viską galvosiu, aš nieko neužmiršiu. Dėkui, labai dėkui, — džiaugsmu nenutverdamas bučiavo Jurgelis motinos veidus, — dėkui.

*

Rytuose brėško žaros, pabudę vėlyvieji rudens paukščiai sveikino tekančią saulę, Jurgelis jau seniai nemiegojo. Krapštinėjosi apie žuvusio brolio dviratį, žodžiu, visu rimtumu ruošėsi kelionėn.

— Tu, vaikeli, nenuvažiuosi tokio kelio,—abejojo motina.

— Juokai! — Jurgelio balse buvo tiek pasiryžimo, kad motinos abejojimas žymiai susilpnėjo.

Jau visiškai apdienojus, saulei pro retus debesis bebrendant mėlyno dangaus aukštybėmis, Jurgelis atsisveikino motiną ir leidosi kelionėn.

*

Gimnazijoje rado apie trisdešimt už save mažesnių vaikų, kelis mokytojus ir šiaip keletą žmonių. Visi sustoję prie margų marmuro laiptų. Laukia pono direktoriaus, kuris atėjęs paskaitys, kam leista, o kam neleista laikyti stojamieji egzaminai. Jurgelis girdi kažkurį vaiką pusbalsiu sakantį:

— Jau ateina.

Mato einantį aukštą poną, rankoje gniūžtę popierių nešantį. Tai ponas direktorius. Visų akys į jį nukrypsta. Visi klauso ką jis pasakys. Išskečia jis popierio lapą ir skaito pavardes ir vardus tų, kuriems leista laikyti rudens stojamieji egzaminai. Jurgelis, kvapą sulaikydamas, klausosi. Jo nėra ir nėra. Gal ir nebus, galvoja. Jau baigė skaityti. Keli vaikai, matyt neišskaityti, apspinta poną direktorių. Tas aiškina aniems, kodėl jų prašymai nepatenkinti. Vieno buvęs be deklaracijos, kito be gimimo metrikų, trečias esąs persenas. Jurgelis taip pat paklausė, kodėl jo prašymas neišklausytas.

— Jurk... Jurk... Jurk... — ieškojo lape ponas direktorius Jurgelio pavardės, — a, taip, — pasakė radęs, — negautas atsakymas iš kuratorijos.

— Kuratorija, kuratorija, — svaigo Jurgeliui nuo šių žodžių galva, — tai kur dabar toji kuratorija?...

Kažkas stovėjusių jam paaiškino. Ten ir ten, tokion ir tokion gatvėn reikią nueiti ir atsiklausti.

*

Visas sušilęs Jurgelis sugrįžo iš kuratorijos. Kažkas paklausė jį:

— Na, ką tau ten pasakė?

— Tai, jau galima.

— Reikia pranešti apie tai ponui direktoriui, — norėjo padėti viena panelė.

— Tai... aš pats...

*

Vieni vaikai džiaugėsi išlaikę, kiti verkė. Jurgelis pyko. Jau kuris metas, o jis vis dar kankinamas, visa jo grupė jau atleista, o jis dar paliekamas. Pagaliau, apie pusę trečios pranešama, kad visi sueitų į klasę. Ponas direktorius vėl skaito iš lapo. Jurgelis tik girdi: „tinki“, „netinki“. Pagaliau, išgirsta, kad ponas direktorius sako:

— Jurkūnas Jurgis... Jurkūnas... tinki.

— Dabar pasiekiau gimnaziją — sušnabžda jis.

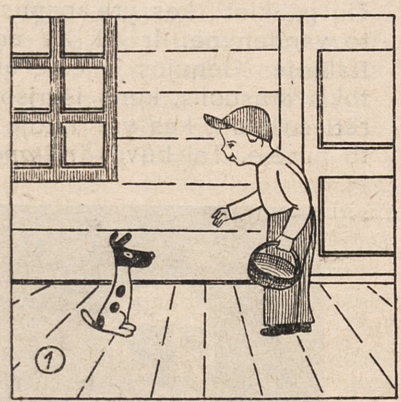
r.

Plauk, dainele!

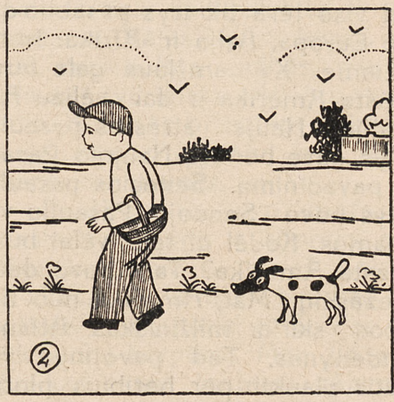
Plauk, dainele, mūs padange
Po plačiąją mūsų šalį,
Meile žaidinki krūtinę
Tų, kurie atbust negali.

Vyt. Steponėnas.

IGNAS GRYBAUJA

— Miels Sarguti, man mamelė
Liepė pusryčiams grybelių
Parinkt, tad eiva dviese, —
Su tavim drąsiau miške!

Taip prabilo į šunaitį
Ignas, kurs klusnus bernaitis
Buvo, ir abu draugai
Eina pagrybaut linksmai.

Po trumputės valandėlės
Pasiekė jie beržynėlį,
Auga grybų čia apščiai —
Ignas žino tat gerai.

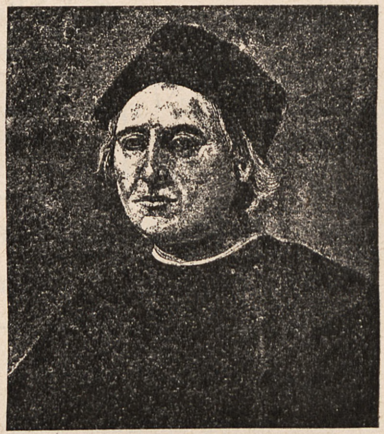

Pilną krepšį mūs vyrukas
Grybų pririnkęs, pasuko
Į namus. Mama už tai
Jį pagyrė nuoširdžiai.

Amerikos atradimas

Ilgus amžius žmonės manė, kad viso tėra tik trys pasaulio dalys: Europa, Azija ir Afrika. Ir tik pačiame XV amžiaus gale buvo atrasta Amerika ir dar vėliau Australija. Naujai atrastos pasaulio dalys gavo bendrą Naujojo Pasaulio pavadinimą. Senosios pasaulio dalys buvo Senuoju Pasauliu vadinamos. Kodėl gi taip vėlai buvo atrasta Amerika? Tam buvo daug priežasčių. Mat, Ameriką nuo Europos skiria milžiniškas Atlanto vandenynas. Tad pavojinga yra leistis plaukti per beribius plotus mažais laivais. Be to, žmonės neturėjo prietaisų, su kurių pagalba būtų galima sužinoti, kur yra rytai, vakarai, šiaurė ar pietūs. Kompasas, kuris mūsų laikais tėra labai paprastas daiktas, turėjo milžinišką naujų kraštų atradimo istorijoje reikšmę. Jis buvo senai žinomas Kinijoje, tačiau į Europą atkeliavo Kryžiaus karų laikotarpiu. Riteriai, kurie kovojo Palestinoje, pirmieji pastebėjo nepaprastą magneto strėlės ypatybę. Grįždami Europon, jie parsivežė su savimi kompasą, kurį vėliau jūrininkai pritaikė kelionėse po jūras. Be to, tais laikais žmonės buvo įsitikinę, kad mūsų žemė nėra rutulys, bet didelė plokštuma, didelių vandenynų iš visų pusių apsupta. Tų laikų žmonių manymu, už tų vandenynų yra tuštuma, neturinti galo ir krašto. Visa tai buvo priežastimi, kad žmonės negalvojo apie naujų pasaulio dalių suradimą.

Ilgainiui patobulėjo ir laivų statyba. Laivai buvo statomi gana dideli, stiprūs, burių varomi, ir galėjo net milžiniškoms audroms atsispirti. Turėdami gerus laivus ir mokėdami kompasu naudotis, jūrininkai išdrįsdavo leistis į tolimesnes Atlanto vandenyno keliones. Bet nebuvo dar drąsuolių, norinčių įsitikinti, kas yra anapus Atlanto vandenyno. Ir tik XV amžiuje, Italijoje Genujos mieste atsirado tokis drąsuolis, kuris išdrįso panorėti sužinoti, kas yra kitoje Atlanto pusėje. Tai buvo *Kristapas Kolumbas*, kuris už tai yra laikomas vienu didžiausių žmonijos istorijoje vyrų. Pasiklausykime jo gyvenimo pamokinančios istorijos, pilnos vargų, kančių, bet podraug ir garbės.

Kristapas Kolumbas.

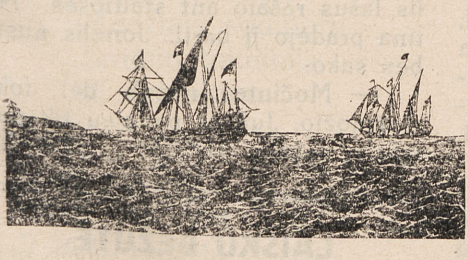
Kolumbas gimė 1456 m. Jo tėvas buvo neturtingas audėjas. Kristapas nelinko prie to darbo. Nuo pat mažens knyga buvo jo geriausias draugas. Ypač viliojo jį kelionių ir naujų kraštų aprašymai. Tad, vos keturiolika metų teturėdamas, jis stoja tarnybon į laivą ir leidžiasi plaukti jūromis. Išilgai ir skersai išplaukiojęs Viduržemio jūrą, Kolumbas pateko pirmą kartą į Atlanto vandenyną. Ilgų po Afrikos pakrantes kelionių metu, berymodamas ant laivo paviršiaus ir besigrožėdamas stebuklingai, nuostabiai gražiomis atogražų nak-

timis, žėrinčiu miliardais žvaigždžių dangumi, mirgančiu, banguojančiu Atlantu, jis sugalvojo didelį žygį padaryti — perplaukti pilną paslapčių Atlantą. Jis manė, tiesa, klaidingai, kad perplaukdamas Atlantą rasiąs ten Indiją.

Tai turėjo būti, pasak Kolumbo, trumpiausias į Indiją kelias.

Kolumbas buvo neturtingas. Tokia pavojinga kelionė suruošti kaštuoja labai daug. Kolumbas kreipiasi tuo reikalu pas Portugalijos karalių, išdėsto jam savo planą ir tokios kelionės naudą. Bet šis atsako. Tada Kolumbas kreipėsi pas Prancūzijos, o vėliau pas Anglijos valdovus. Bet visur drąsi Kolumbo mintis nebuvo suprasta. Aštuoniolika metų Kolumbas ieškojo laivų tai kelionei. Daug nerimo ir nemigo nakčių teko Kolumbui praleisti. Kaip amžinas žydas, klajojo jis iš vieno krašto kitan, aiškindamas savo planą ir įtikinėdamas jo teisingumą ir naudingumą. Bet visur lydėjo jį pasityčiojimas, panieka ir net vėliau persekiojimas. Ir tik 1492 m. pavyko Kolumbui tikslas pasiekti.

Ispanijos karalienė Izabelė sutiko pamėginti. Ji ir trys broliai pirkliai Pinconai davė tai išvykai suruošti reikalingus pinigus. 1492 metų vasarą rugpiūčio mėnesį iš-

Kolumbo laivai.

plaukė Kolumbas ieškoti naujo į Indiją kelio. Kolumbui buvo duota trys maži ir seni laivai. Jų įgulą sudarė 90 jūrininkų ir broliai Pinconai. Maisto ir vandens buvo paimta tiek, kad pakaktų visiems metams. Vėjas išpūtė bures, ir laivai, kaip baltos gulbės, pasileido plaukti žydriomis Atlanto bangomis. Kelionės pradžioje jūrininkai buvo ramūs. Ilgainiui ėmė reikštis nepasitenkinimas.

Pradžioje jis buvo mažas, bet paskui vis augo ir stiprėjo, pagaliau, virto atviru prieš Kolumbą maištu. Jūrininkus baugino pradžioje vėjai, kurie pūtė visą laiką tik viena kryptimi. Mat, jie galvojo, kad esant tokiems vėjams jie negalės grįžti. Vėliau jie pateko į tokią vandenyno vietą, kur augo daug jūros žolių. Jūrininkai matavo ten vandenyno gelmę, tikėdamiesi rasti negiliai dugną. Deja, ten vandenynas pasirodė esąs labai gilus. Tokia žolių jūra teko plaukti Kolumbo laivams visą savaitę ir vis jai galo ir krašto nebuvo. Bet Kolumbui vargais negalais pavyko jūrininkus įtikinti plaukti toliau ta pačia kryptimi.

Vieną naktį Kolumbas stovėjo susimąstęs ant laivo denio. Įvairios mintys viena po kitos pynėsi ir maišėsi jo galvoje. Prisiminė jam jo varginga jaunatvė, ilgametės pastangos gauti tai išvykai laivus... Ir štai dabar, kada tos kliūtys nugalėtos, kada, rodėsi, tas tikslas taip arti, ranka beveik pasiekiamas, kilo jūrininkų maištas. Kolumbas suprato gerai, kad jau antrą kartą, kilus jūrininkų pasipriešinimui, teksią nusileisti ir grįžti, nieko nelaimėjus, atgal. Skausmo, apmaudo ašaros suvilgė Kolumbo akis, beviltiškai žiūrinčias į vakarus. Staiga kažkas, tarytum laužo ugnis, sušvito vakaruose. Argi tai būtų žemė? Taip. Tai buvo žemė?

(b. d.)

Sunkus darbas — tas mokslas

TRUPINĖLIAI

Grūdų sandėliai požemyje

Gyviai, kurie minta grūdais, pajutę, kad ūkininkai nupiautus javus tuojau veš namo, stengiasi apsirūpinti maisto atsarga žiemai. Ypač rugius piaunant ir jau nupiovus, labai didelis darbymetis būna trum pauodegėms lauko pelytėms.

Daugumas pelyčių, kad arčiau būtų nešioti joms grūdai, išsirausia sau urvelius tiesiog po pat gubomis. Sandėlyje įsitaiso miegamąjį, patalą išklostydamos minkšta šilta žole, ir bent kelis maisto sandėliukus. Į tokius namelius su sandėliukais esti bent penki, šeši įėjimai. Sandėliuose prie vieno tokio namelio susineša kokius 4—5 kilogramus grūdų. Kadangi vieno ūkininko laukuose tokių sandėlių esti šimtai arba net tūkstančiai, tai tokios mažos pelytės privagiliauja iš ūkininko labai daug grūdų, padarydamos jiems didelį nuostolį.

ŽAIDIMAI

Avižų pirkti

Visi žaidėjai susėda į eilę. Jie— šeimininkai. Vienas išrenkams pirkliu. Pirklys, atsisėdęs ant mažos kėdelės, joja iš eilės pas kiekvieną šeimininką pirkti avižų. Pirklys, nupirkęs avižų, duoda šeimininkui pinigų, sakydamas: „Še tau pinigų, už juos nusipirk ką norėsi, tik nesakyk trijų žodžių: juodo, balto, ne". Ir taip pirklys nuperka avižas iš kiekvieno šeimininko ir kiekvienam, duodamas pinigus, uždraudžia sakyti kitus tris žodžius. Paskui pirklys grįžta pas pirmąjį šeimininką ir klausia: „Ką pirkai už mano duotus pinigus?" Kai išgirsta atsakymą, pradeda toliau taip klausinėti, kad šeimininkas priverstas būtų ištarti vieną uždraustų žodžių. Tokį žodį ištaręs, šeimininkas duoda fantą, o pirklys važiuoja kamantinėti kitą šeimininką.

Žaidimas pasibaigia, kai visus fantus visi žaidėjai išsivaduoja

Vaikų šypsenos

Dėl mažmožio bara

Jonelis berašydamas paliejo kelis lašus rašalo ant staltiesės. Motina pradėjo jį barti. Jonelis nustebęs sako:

— Močiute, nepyk dėl tokio mažmožio. Juk aš paliejau tik pora lašelių rašalo.

LAIŠKŲ DĖŽUTĖ.

M. Pumpučiui. Gavome, ačiū. Ką galėsime, įdėsime. Labai mums malonu, kad mūsų Tamsta neužmiršti. Prašome ir toliau mus remti.

Leidėjas atsakomasis redaktorius **Liudvikas Cicėnas.** Vilnius „RUCH" spaustuvė